

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravništvo
»Zarje«
v Ljubljani,
Dalmatinova ulica številka 3.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Posamezna številka stane 1 Din

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom 4 Din mesečno. Za Nemčijo 5 Din., za drugo inozemstvo in Ameriko 6 Din.

Reklamacije so poštnine proste.

== Oglasi po dogovoru. ==

Proletarci vseh dežel,
združite se!

V Ljubljani, v soboto 7. oktobra 1922.

Ne demagogija, resno delo vodi k zmagi!

Naloge delavskega razreda.

Socializem ima nalogo, da prestroji človeško družbo. Njegov prvi cilj je čim popolnejša harmonija v svetu človeških bitij. Seveda se ne sme misliti, da ne bo boj v socialistični družbi, oziroma da uči socializem kaj takega. Boj je načelo prirode. Boj opazujemo povsod, kamorkoli se obrnemo. Vidimo ga v svetu, ki ga imenujemo živega, in v onem, ki ga imenujemo neživega. Ravno boj je tisto, kar vzdržuje svetovni red v neskončnosti in utemeljuje napredek. Boj je na primer med privlačno silo solca in centrifugalno silo zemlje; in rezultat tega boja je pravilno sukanje zemlje okrog solca. Korenine hrasta in maha se bojujejo, da pridobe iz zemlje sokove za svoje rastline. Bela telesca v krvi se bojujejo zoper tujo snov, ki pride v telo in ga ogroža kakor pošteni policisti zoper vlomilca.

Ali kakor je v prirodi vse raznovrstno in podvrženo razvoju, tako tudi boj ni povsod in vedno enak. Čim nižja je stopnja, na kateri stoji živa bitja, tem surovejši je boj. Tudi človek na nizki stopnji razvoja je divjak, in najbolj opravičuje to ime njegov brutalni način boja, v katerem se obnavljajo vsi instinkti roparske zverine, ki ga vodijo celo do kanibalstva.

Toda že pri divjaku ne igra fizična sila izključno vlogo v boju, ampak kolikor toliko se ji pridružuje tudi duševna moč. Celó živali se poslužujejo zvijačnosti v boju, v napadu in v obrambi, da izravnajo z njo škodljivo jim razliko fizične moči. Čim bolj se pa človek razvija, tem bolj prodira duševni element tudi v boju. Vpliv duševnosti se pričinja s tem, da oboroži človek svojo golo roko, in nadaljuje se s tem, da neprenehoma popravlja, izboljšava in izpopolnjuje svoje orožje in zamenjava stara sredstva z novimi iznajdbami.

Duševni element v človeku se pa ne zadovoljava s tem, da izpopolnjuje materialno orožje, ker je samo ob sebi tudi boj, temveč gre neovratno za višjim ciljem. Da izpopolnjuje materialno orožje in materialne boje sploh in jih popolnoma nadomesti z duševnimi.

Tak stadij doseže svet, če postane socialističen, to se pravi, če se vse človeštvo organizira v eni enotni družbi, v kateri izginejo ma-

terijalna nasprotja, ki se rešujejo v zadnji instanci z materijalnim orožjem.

Socialistična družba je svetovna organizacija ljudi, ki imajo skupne interese in jih spoznavajo, kar ustvarja voljo, da jih skupno zasledujejo. V taki družbi izginejo razredi in s tem tudi razredna nasprotja. V njej se ustanovi skupnost gospodarskih interesov in odpadejo gospodarska nasprotja ne le med današnjimi razredi, ampak tudi med posameznimi skupinami sedanjih kapitalistov, med deželami in narodi.

Čim bolj se umaknejo materijalistični boji, tem bolj pa oživi duševna tekma, kajti na razpolago ji bo nerazumno več sredstev, kakor v sedanjih razmerah, in udeleževalo se je bo na milijone glav, ki so v sedanjih družbi obsojene izključno na delo za vsakdanji kruh.

Če bi bili argumenti tako močni, kakor se zdi idealistom, bi zadostovala mala armada dobro podkovanih, v duši prepričanih in dovolj zgovornih socialistov, da bi v kratki dobi prepričali ves svet o brezprimerni koristi socialističnega sistema in pripravili vse človeštvo za odstranitev kapitalizma. Toda moderni socializem spoznava, da je tako pričakovanje utopija, kajti realni, predvsem gospodarski interesi so močnejši od vseh etičnih argumentov. Za interese kapitalističnega razreda je v sedanjih družbi skoro poskrbljeno in zato ne čuti ta razred potrebe po izpremembi. Razum tega ima vse, kar obstaja, v sebi nagon obstanka. Kakor ga ima posamezen človek, tako ga ima tudi kapitalistični razred.

Socializem pomeni konec razredov. Proletariat se lahko sprizani s to mislijo, kajti zanj ni razred nič drugega, kakor neznan odvisnost, bližajoča se suženjstvu. Za kapitaliste pomeni njih razred vzvišenost nad ostalim človeštvom in gospodstvom.

Od kapitalističnega razreda se re more pričakovati, da bi se navduševal za socialistično družbo. Gonilni faktor socialne revolucije more biti le delavski razred, ker mu uspeh take revolucije zagotavlja zdrobitev mezdskih verig, gospodarsko neodvisnost, enakopravnost in pogoje za svobodni razvoj.

To je, kar je Karl Marx označil z besedami: „Osvoboditev delavskega razreda more biti le delo delavskega razreda samega.“

To resnico moramo imeti nepremakljivo pred očmi, ako hočemo razumeti globlji pomen modernega boja med delom in kapitalom, njegov zaključni cilj in nalogo delavskega razreda v tem boju.

Ako ima kakšen razred tako zgodovinsko nalogo, kakor jo ima delavski razred našega časa, je nujno potrebno, da jo sam spozna. Ne le, da jo spozna v obrisih ali pa kot megleno podobo, ampak da razume vso njeno važnost, njen globoki pomen in njegovo velikost.

Obstane delavskega razreda in njegovo razmerje napram ostalim delom človeške družbe, njegova odvisnost od kapitalističnega razreda pogaja boj med razredi in postavlja novo, nekapitalistično družbo kot nezogiben cilj. Ali obstane delavskega razreda ni sam na sebi še nikakršna garancija za pravilnost njegovega boja in za njega uspeh.

Padec kapitalističnega sistema je nezogiben — lahko bi rekli — po mehničnem zakonu družabnega razvoja. Kakor propada celica, list, individualno bitje, svetovno telo in posamezni sistem, tako propade tudi razred, ki je nastal kot plod prejšnjega razvoja. Spoznali bomo tudi razloge tega nujnega propada.

Toda s tem še nikakor ni povedano, kdaj se umakne kapitalistični

sistem, ne na kakšen način se umakne, ne komu se umakne.

Mogočni argumenti kažejo prihod socializma. Prav v sedanjem času, v dobi med in po svetovni vojni, ki je potegnila vse kontinente naše planeta v svoj krvavi vrtinec, postajajo znamenja prihajajočega socializma še očitnejša. Odpor vlada-jočih sil proti delu socializma je le dokaz, da je ta „rdeča pošast“ postala sila, ki je niti gospodarji sedanjega sveta ne morejo več prezirati in zanikavati.

Toda socializem ni fatalizem. „Znamenja na nebu“ ga ne napovedo kakor rojstvo Kristusovo in usoda ga ne uveljavi. Prepuščati socialni razvoj „nujnosti“, „družabnemu zakonu“ ali „usodi“ se pravi, prepuščati ga vladajočim silam. Gotovo se izvrši tudi ta razvoj do zadnjega konca po stalnih zakonih, ki jih je treba spoznavati. Ali ti zakoni ne učinkujejo nematerijalno. Izvrševalci razvojnih socialnih zakonov morejo biti v človeški družbi le živi ljudje. In tudi oni ne morejo biti le slepo orodje zakonov, ampak morajo biti zavedni činitelji, ki delajo smotreno. Izvrševalec socialne revolucije mora jasno spoznati svojo nalogo in cilj, pota, ki drže k cilju in sredstva, ki omogočijo zmago.

Delavski razred je poklican, da izvrši socialno revolucijo; a njegova stvar je, da postane sposoben za to gigantično nalogo. Proletarec.

Pred občinskimi volitvami v Ljubljani.

Priprave za občinske volitve v Ljubljani so popolnoma podobne poletnemu popoldnevu pred nevihto. Povsod tajno gibanje, šepetanje, sklepanje, ugibanje, mrzlično izpraševanje drug drugega, kako bodo pri bodočih volitvah stranke volile. Seveda ni to gibanje brez spletkarjenja in obljub in groženj. Skoro ga ni Ljubljančana, ki bi ne vedel dobrih nasvetov, kako naj zmaga narodnost, naprednost, komunalna socialna politika ali pa tudi, kako naj se ubije črni zmaj klerikalizma.

Mi smatramo tiste volilce še najbolj resnim, ki se interesirajo za komunalno gospodarsko politiko, to je, za to, kako naj se uredi občinska uprava, da bodo občani imeli čim boljše razmere v socialnem pogledu.

Tudi v časopisju polagoma pričenja-jo razpravljati o bodočih ljubljanskih občinskih volitvah, toda tu ne najdemo novih misli.

Zavedamo se pa prav dobro, da je bil prejšnji občinski svet razpuščen, ne da bi bila oblast jasno povedala, zakaj ga je razpustila. To je važen činitelj za volilce pri bodočih volitvah. Enako važno je tudi dejstvo, da je med tem vlada oktroirala občini nov volilni red, ki ima za podlago večinski sistem, to je, tista stranka, ki dobi največ glasov, ima polovico mandatov ter potem še participira na drugi polovici mandatov po proporciji. To je ugodno za demokrate doslej, ker so imeli največ glasov. Ali bo to v bodoče in koliko časa, to je pa v rokah volilcev. Druga

LISTEK.

F. E.:

Dalje.

Zgodovina socializma v Srbiji.

S socialističnimi nauki se je seznanil D. Cenić že v svojih deških letih ter se jih oklenil takoj z vsem ognjem mladega idealista. Zaradi njih je zapustil šolo ter hotel postati preprost delavec, da bi mogel tako čim bolj služiti socialističnemu gibanju ter se popolnoma posvetiti borbi za njegove cilje. Prvič je nastopil l. 1872., ko je izdal neki belgrajski advokat poziv trgovskim in rokodelskim pomočnikom, naj mu pomagajo osnovati bolnico za sirote. Cenić je hitro izpregledal njegove neodkritne namene in začel s podpisom „Jedan radnik“ ostro nastopati proti njegovim nameram, češ, da mu delavstvo ne zaupa in da noče to nobenega kompromisa z buržuazijo. V to polemiko se je vmešal tudi Sv. Marković in ob tej priliki se je seznanil z njim tudi D. Cenić ter se mu ponudil za pomočnika pri snovanju delavskih bolniških blagajen. Še preden je pa mogel Cenić aktivno nastopiti, je bil izgnan iz Srbije in odšel je v Pariz, da bi nadaljeval tam študije in proučeval pri tem vrelcu socialističnega gibanja (pariška komuna!) moderni proletarski pokret. Žal se mu pa ta želja

ni izpolnila, kajti takoj prve dni po svojem prihodu v francosko prestolico je bil na lažnjivo denunciacijo srbske vlade prijet, dolgo časa zaprt, nato pa brez vsake sodbe izgnan.

Ko se je kmalu nato vrnil zopet v Belgrad, je naznanil tamošnji socialistični skupini odvetnik Jovan Alavantić, da hoče izdajati v Šabcu demokratični in socialistični list ter prošil, naj mu pošlejo primerne uradnike. Izbrali so D. Cenića, ki pride takoj v Šabac. Komaj prebije tam par dni, čakajoč na ureditev tiskarne, ga že zopet primejo skupno z Alavantićem in po naročilu iz Belgrada obsodijo s pomočjo lažnjivih prič na petletno ječo, češ, da je pripravil prevrat. Tako je predsedel od l. 1875.—1880. vkovan v težke verige v belgrajski citadeli ter si nakopal jetiko, kateri je dne 8. februarja l. 1888. tudi podlegel.

Pa tudi v zaporih Cenić ni miroval. Neprestano je stal v konfliktih z jetniško upravo ter končno dosegel za obsojence boljše hrano, večjo čistočo in dovoljenje, da so se smeli pečati z različnimi rokodelstvi. Poleg tega je razvil tudi tu živahno propagandno delo ter oznanjal notoričnim zločincem nove nauke ter s tem moralno in politično globoko vplival nanje.

Prišedši na svobodo, ni počival niti trenutek. Takoj (l. 1881) oživi zopet nekdanjega „Radnika“

in poskuša po vsej deželi s snovanjem delavskih organizacij, ki naj bi tvorile zarodek poznejše socialistične stranke. Ko je tako dve leti neumorno zbiral po mestih proletarski element za socialistično stranko, ki je bil pa še zelo maloštevilen, razširil socialistične nauke med dijaštvom in stal v neprestani borbi z radikalci, ki so skušali povsod ovirati njegovo delo, je uvidel, da ne pride na ta način v deželi brez vsakega industrijskega proletarijata še dolgo do svojega cilja. L. 1883 se odpravi zato s prijateljem Androm Bankovičem v središče delavnega ljudstva, na kmete. V Ostružnici, selu pri Belgradu je zasnoval kmetijski tednik „Istino“ ter neutrudljivo oznanjal socialistične nauke kmetiškemu ljudstvu. Sledovi tega Cenićevega dela potem še dolgo let niso izginili iz tamkajšnjega ljudstva.

Ti uspehi so bili pa za nemirnega Cenića, ki je želel gibanja mas in stranke, nezadostni, zato se je glede na ostro reakcijo, ki je zavladala koncem l. 1883. vrnil nazaj v Belgrad in osnoval l. 1885. tam list „Čas“, ki ga je pa kmalu zatrla srbsko-bolgarska vojna. Bil je že preslaboten, da bi si ustanovil nov list, zato je vstopil med sotrudnike „Novega Belgrajskega Dnevnik“, okrog katerega je kmalu zbral vse najboljše mlade sile in ustvaril iz njega ugledno demokratično in odločno bo-

novost v sedanjem volilnem redu je, da volijo tudi slovanski tuji državljani. V Ljubljani je precej Čehov, nekaj Poljakov in mnogo Wranglovcev (Rusov). Vsi ti imajo volilno pravico in mladi demokrati zlasti Rusom lahko diktirajo, koga naj volijo. Jasno je, da je vlada volilni red namenoma pokvarila v škodo onih volilcev, ki sicer tvorijo veliko večino, pa so razcepljeni na razne stranke. In smelo trdimo, da bi zlasti lojalnost tujih državljanov zahtevala, da se te protekcijske pravice, ki je prirojena demokratičnim potrebam, ne bi poslužili ter se volitev ne udeležili, zakaj, danes so tukaj, jutri jih ne bo ter nimajo prav nobenega interesa vplivati na odločitev ljubljanskih volilcev.

Kakšne so naloge novega občinskega sveta?

Ljubljanska občina mora najprej odločno protestirati proti izpremembi volilnega reda, zahtevati žensko volilno pravico ter čuvanje avtonomnih pravic občine. Nadaljna naloga občine je, da napravi vse one ustanove in zavode, ki bi pospeševali razvoj mesta in boljše existenco občanov. Sem spadajo klavnica, hladilnica, elektrarna, razširjenje cestne železnice, ožji stik s sosednjimi občinami, izpopolnitev vodovodnega in električnega omrežja, tržnica, javne kuhinje itd. Prav posebno važno je tudi stanovanjsko vprašanje. Občina mora zahtevati, da država sama zida uradna poslopja in stanovanjske hiše za uradništvo, preskrbuje posojila in podpore ter druge ugodnosti onim, ki hočejo zidati ter pospešuje zlasti gradbo rodbinskih

hišic z vrtom, kar bi mnogo olajševalo prehrano.

Ena važnih nalog občine je tudi skrb za ceno prehrano. V ta namen mora občina podpirati in pritegniti združništvo, ustanoviti lastne zavode, ki olajšujejo prehrano, zlasti mesnico, pekarno in podobna podjetja. Z nakupovanjem na debelo bi občina zlasti lahko dosegla prevozne ugodnosti za živila in stavbni material.

To so problemi, ki se ne dajo v enem dnevu izvesti, zlasti, ker ima občina gojiti tudi še druge panoge, kakor šolstvo, kulturo, zdravstvo itd. Ali to je smer, ki jo mora novi občinski svet zavzeti ter si pomočke preskrbeti deloma z lastnimi viri deloma z ustanovitvijo lastne banke pa tudi s posojili. Mnogo imamo še virov za občinske dohodke, mnogo, ki so sedaj v razmerju z drugimi premalo obremenjeni. Občinska gospodarska politika mora stremeti za tem, da svoj denar naloži v prid občine, ker se občini že samo s tem zagotovi milijonski dohodek. Sicer pa velja v občini pravilo: pametne ljudi uči praksa. Dokaz, da je bil prejšnji občinski svet na pravi poti, je to, da objavljajo demokratični listi sedaj program prejšnje večine kot svoj, s čimer potrjujejo, da se volilci s prej započeto komunalno politiko povlačno strinjajo.

Bodoča usoda je torej kljub poslabšanemu volilnemu redu le v rokah volilcev.

Volite po svojem prepričanju v interesu občine! — Če pa volitve odgode, bo to le nov apel na volilce.

Kriza vlade.

Demokrati sedaj pač ne morejo več trditi, da so vladne stranke še složne in da ne grozi vladna kriza. Dolgo so se otepali teh očitkov, končno pa je stvar dozorela in Pašič je sam izjavil, da pada v kratkem demisijo cele vlade.

Dobrodošel povod demisiji smatra Pašič zagrebški kongres intelektualcev in somoborske resolucije radikalcev. Nikakor pa ni vlada takoj demisionirala po torkovi seji, kjer je imel ministrski svet prav ostre razprave. Demokrati in radikalci so končno sklenili, da skličejo svoje klube in šele po sklepih klubov uravnajo svojo politiko. Demokrati imajo strah pred sklepi v Somoboru, radikalce bo pa že Pašič vladno opozoril na sklepe zagrebške konferenec ter jim dopovedal, kakšna nevarnost preti njihovi nadoblasti v državi, če ne bodo složni. Odgoditev vladne krize bo služila radikalcem in demokratom za to, da okrepe svoji stranki na znotraj, ker sta obe silno zrahljali, zlasti demokratska, ki tvori pravcati kaleidoskop političnih naziranj.

Vzrok vladni krizi v bistvu pa je Pribičević-Pašičev vladni sistem, ki ustvarja med prebivalstvom vedno večjo nezadovoljnost. Radikalni člani vlade in stranke pa tudi žele, da se vzame demokratom najvplivnejše mesto v vladi, to je ministrstvo

za notranje stvari. Zaraditega bodo med radikalci in demokrati trdovratna pogajanja in demokrati bodo morali popustiti v svojih dosedanjih pozicijah, če bodo hoteli še ostati vladna stranka. Očividno je demokratom prav mnogo na tem.

Kakšno bodalo bodo radikalci končno nastavili demokratom na prsa, je še tajno. Zdi se nam pa, da računajo, če se demokrati ne vdajo in ne ostanejo složni, da prihaja v poštev Davidovičeva skupina, ki stvori z radikalci, zemljo-radniki in eventualno tudi jugoslovanski klub pod vodstvom radikalca Protiča novo vlado.

Ta verzija je pa manj verjetna, ker se sedanja večina krčevito drži vladnih stolov ter utegnejo demokrati rajše v vsakem oziru odnehati kakor bi prepustili ves vpliv v vladni večini drugim strankam. Rešitev vladne krize so torej še odgodili in sicer zato, kakor pravi „Jutro“, ker sta edino radikalna in demokratska stranka državotvorni in zmožni — vladati. Državljeni so seveda povsem drugega mnenja, zlasti pa delovni sloji, uradništvo in manualni delavci.

Po krizi pride torej po našem mnenju v vladi do osebnih izprememb, sistem pa, ki ga vsi najbolj obsojamo, še ni doigral svoje vloge, ker proti sedanji večini ni konkret-

nega opozicionalnega jedra. Vsa opozicija je ne neaktivna; to je slabo znamenje za izpremembo režima na bolje; vrhu tega so pa demokrati in radikalci še vedno samozavestni, za-

tajali bodo tudi svoja načela, samo da ostanejo na vladi. Take krize v meščanskih vladah so običajne, ki pa za delavstvo nimajo bistvene važnosti. Sistem je sistem.

Delovni čas.

V dvojnem oziru je delovni dan omejen in mora biti omejen: glede na fizično delovno silo in glede na socialne, moralne delavčeve potrebe. Delavec more delati le gotov čas; delavec rabi, da obdrži in ohrani svoj delovni silo, miru, počitka, poleg tega pa rabi delavec časa, da zadosti svojim vsakokratnim duševnim in socialnim potrebam.

In, uspeh stoletja trajajočih bojov med kapitalom in delom, da se delovni čas omeji, je zakonita uvedba 8 urnega delavnika!

Kapitalizem je sicer pristal na delne zakonite omejitve uporabljanja žena in otrok, zametal pa je zakonito omejitev delovnega časa za odrasle, polnoletne moške. Kapitalizem se je postavljaj predvsem na stališče, da ne gre omejevati delavčeve svobodne volje! —

Danes pa napada kapitalist, ko se je uživel v to, da mora biti delovni čas zakonito določen, zakonito določeni delovni čas z narodno-gospodarskih vidikov. Seveda, s takih narodno-gospodarskih vidikov, ki so daleč za objektivno resnico. Kapitalisti nasprotujejo danes 8 urnemu delavniku, češ, da trpi vsled tega produkcija in s tem celotno narodno gospodarstvo. To zatrjujejo, dasi je ravno kapitalistično gospodarstvo dokazalo, da je omejitev delovnega časa blagodejno, produkcijo pospešujoče vplivala na razvoj in razmah kapitalističnega narodnega gospodarstva.

Poglejmo samo slovensko industrijo! Reproducirati bi bilo treba danes vse govore, govorjene ob otvoritvah ljubljanskih sejmov, reproducirati vse razprave, pisane tekom zadnjih dveh let o razvijajoči se slovenski industriji in obrti. Dasi ne smemo pozabiti, da se je slovenska industrija sicer lepo razvijala, najlepše procvitala, da pa jo je v razvoju kar najhujše ovirala nesmotrena industrija neuvidevajoča in nenaklonjena državna gospodarska politika. In, delavec je izravnaval s svojimi rokami, z znojem, škodo, ki jo je zadajala ta po kapitalistični vladi usmerjena politika. Izravnaval je delavec to škodo, gradil industrijo, omogočil obrti s svojim delom konkurenčno sposobnost, zato pa dobi po treh letih za nagrado podaljšani delovni čas!

Slovenska industrija, slovenska obrt je mogla v treh letih po vojni reči: v naših obratih, podjetjih se posledice vojne nič ne poznajo.

Ta leta pa je delala industrija, obrt v osemurnem delavniku, na osemurnem delavniku je baziran razvoj jugoslovanske industrije!

Ni nam pa treba posegati daleč nazaj, da bomo videli, kje tiči vzrok, da ne dobi industrija, obrt kljub temu tistega razmaha, ki ga delavče-

va pridnost, vztrajnost, prekomerna potrpežljivost omogoča. V petek je Zveza industrijcev sklicala protestno zborovanje proti našim prometnim neprilikom. Samo to zadostuje, pa vidimo, da je ovira industriji državna gospodarska politika, ne pa 8 urni delavnik. Toda: nesposobnost meščanske vlade naj plača delavec s podaljšanim delavnim časom, naj plača delavec s še večjim izkoriščanjem in še napornejšim delom? Poleg tega pa ne smemo prezreti da je delala gospodarska politika v carinski politiki, dobavljanju surovin itd. najtežje, najhujše zločine. Kapital zase tvori še vprašnje obdavčevanja industrijskega proletarijata.

Mesto, da bi vodili našo socialno-politično zakonodajo zgolj socialni momenti, zgolj težnje, zboljšati socialni položaj delavcev, stremi naša, sedanja socialno-politična zakonodaja za tem, da zboljša gospodarski položaj industrije in obrti. Le zato je normirano v zakonu o zaščiti delavcev podaljšanje delovnega časa do 10 ur.

Ker predvideva zakon o zaščiti delavcev, da bo določil minister za socialno politiko v sporazumu z ministrom za trgovino in industrijo po zaslišanju trgovskih, industrijskih, obrtniških in delavskih zbornic v 6 mesecih po razglasitvi zakona, z uredbo delovni čas za vsako kategorijo podjetij, v katerih naj se giblje delovni čas od osem do deset ur, je sklicala pokrajinska uprava enketo, da zasliši prizadete faktorje in zadosti zakonu.

Enketa je bila seveda dobra priprava obrtnikom, delavstvu pa je enketiranje o deseturnem delavniku seveda brezpogojno in brez razlike odklonilo. Delavstvo se zaveda, da je storilo v razvoju industrije, obrti več, veliko več, kakor pa meščanska vlada, ki hoče posegati s podaljšanjem delovnega časa v že pridobljene delavske pravice. Industrija, obrt, zaslišana, kako in kje naj se uvede 9, 10 urni delavnik pa je imela drzno, zelo drzno čelo, da je spričo delavstva zastopala še daljši delovni čas in izpodbijala legalnost zakona o zaščiti delavcev. Zanimiva in značilna je bila tudi izjava industrijcev, da je zastopnik ministrstva za trgovino in industrijo zaupal gospodom na sestanku v Beogradu, da je bil zakon o zaščiti delavcev enostavno „rošvercovan“ skozi zakonodajni odbor. Pri meščanskih, buržuaznih, na rasilju, krivici in protizakonitostih sloneči in delujoči vladi je to umemno. Neumemno je le, zakaj niso smatrali gospodarski, poštna pota povdarjajoči krogi za „rošvercovanje“ tudi zakona o zaščiti države, zakona, ki naj ščiti režim, ki uničuje ne samo delavca, marveč tudi industrijo.

jevito glasilo. Baš pri tem listu, v katerega je napisal skoro vsak dan uvodnik, je pa pokazal Cenič tudi vse svoje sijajne časnikarske talente. Bil je sovražnik pope in fraze, zato je imel pa tudi vsak njegov članek, izraz globoke vere in prepričanja, močoven vpliv na bralce. Težka bolezen ga je tirala na pogoste izlete na kmete in v hribe in tu je dobil zopet in zopet impulzov za obravnavanje novih aktualnih vprašanj, o kakršnih večina meščanskih časnikarjev ni niti sanjala. Samostojni delci je napisal samo dve, namreč „Ispod zemlje i moja tamnavanja“ ter polemično brošurico „Bogoslav i doktor“.

Pri vsem tem obsežnem časnikarskem delovanju pa vkljub svoji bolezni tudi ni pozabil na svoj glavni cilj, namreč zasnovati in organizirati v Srbiji smotreno socialistično gibanje. Zbiral je okrog sebe posameznike in nadaljeval Markovičovo delo. Posebno skrb je obračal „Občemu delavskemu društvu“, zasnovanemu po Lassallejevem vzgledu, ki naj bi tvorilo središče in hrbtenico vsega socialističnega gibanja v Srbiji, poleg tega je pa tudi pridno sodeloval pri „Društvu tipografskih delavcev“ in „Društvu krojaških delavcev“. Neumorno je dalje sodeloval pri snovanju organizacij po notranjosti dežele (v Rači, Smederevu, Valjevu i. dr.) ter nadaljeval Markovičovo

delo na združnem polju. V tem pogledu je zasnoval „Zadrugo štamparskih radnika“ in še nekatere druge, le žal, da se večina njih ni obdržala.

Razmerje srbskih socialistov do radikalne stranke se je v tej dobi večkrat menjalo. Sprva sta si stali obe gibanji precej sovražno nasproti, a ko je postal političen pritisk vladajoče reakcije močnejši in je veljalo posvetiti vse sile boju proti koruptnemu in absolutističnemu režimu, sta se obe gibanji podpirali, tako, da je mnogo najekspanzivnejših bojevnikov stalno prestopalo v radikalno stranko, kjer so dobili več prilike udeleževanja. To je tudi vzrok, da se socialistične vrste tako dolgo niso mogle pomnožiti in ostale pogosto omejene le na par idealistov ter peščico delavstva in dijaštva. Vsled tega seveda tudi niso mogle imeti skoro nobenega vpliva na potek dogodkov. Tako je na primer prestopil že zgodaj v radikalno stranko Dragiša Stanojević, ki se je v mladih letih vneto udeleževal Ceničevega gibanja, zlasti s peresom.

Po Ceničevi smrti dolgo časa ni bilo nobenega, ki bi ga mogel nadomestiti ter tvoriti, kakor poprej Marković in Cenič nekako središče in izhodišče socialističnih idej, čeprav bi bila močna in

iniciativna individualnost ravno sedaj najbolj potrebna. Srbija je vedno bolj izgubljala svoj patriarhalni značaj, v rokah naraščajočih denarnih zavodov (l. 1885. jih je bilo 19, a l. 1900. že 83), in posameznikov so se začeli zbirati večji kapitali ter snovati vedno več industrijskih podjetij (l. 1893. jih je bilo 141, a l. 1900. že preko 200), zgradile so se prve železnice (l. 1890. jih je bilo že 540 km), prebivalstvo se je pomnožilo (l. 1834. je prišlo na 1 km² 17,9 prebivalcev, a l. 1884. že 39,4 in l. 1900. celo 51,6), istotako tudi mestno (l. 1834. ga je bilo 41.347, a l. 1900. že 351.015), odstotek kmetiškega prebivalstva je padal (l. 1900. le še 87,33%) a oni podjetnikov (trgovcev in obrtnikov) in delavcev naraščal (l. 1893. je bilo že 352.549 samostojnih podjetnikov, ter 58.236 delavcev). Izvozna in uvozna trgovina sta se polagoma razvili ter uničili ogromno število strokovno preslabo kvalificiranih in gospodarsko prešibkih starih obrtnikov, med tem, ko se je na drugi strani obrt hitro modernizirala (l. 1866. je bilo še 75 raznih vrst obrtnikov, a l. 1895. že 119) in so se pojavili tudi v Srbiji prvi delavci-proletarci v zapadnem pomenu te besede.

Strokovne organizacije.

Razredne strokovne organizacije so v delavskem gibanju avantgarda, železna armada, ki zaradi svojih ožjih interesov, če že ne zaradi principov, najbolje služijo kot disciplinirana in izvežbana vojska. Narava strokovnih organizacij je torej že taka, da ta in ona stroka posamezno in vse stroke v celoti najbolje umevajo svojo nalogo vsaj v gotovih aktualnih trenutkih. V tem tiči veliki pomen strokovnih organizacij za razredni boj in za splošni napredek delavske emancipacije.

Če se ozremo dve leti nazaj, se s ponosom spominjamo svojih krepkih in discipliniranih strokovnih organizacij. Vsak član teh organizacij se še danes sklicuje nanje ter pristavlja: močni smo bili, priborili smo si marsikaj in marsikaj smo zopet izgubili, ker smo postali malomarni, ker nismo ostali povsem solidarni. Malenkostne stvari, teoretična vprašanja so razdvojile velik del delavstva v strokovnih organizacijah.

In kdo se smeje pri tem?

Izgubili smo nekaj članov, razne meščanske in polmeščanske stranke love te ubežnike ter jih animirajo za to, da vodijo boj proti našim strokovnim organizacijam in s tem sami proti sebi, ker boj v strokovnih organizacijah ni nič drugega kakor samomor delavstva, samomor svoje lastne življenjske sile v interesu kapitalizma. Odkrito povemo, da se nam zde vsi tisti delavci, ki se postavljajo v službo razkola v strokovnih organizacijah, smešni in naivni ali pa podkupljeni z denarjem ali pa s prijaznim licem kapitalističnih agentov.

Če tudi imamo sedaj več struj, več strokovnih organizacij, se vendar ne smemo vdajati nevarnemu nizkotnemu boju med delavskimi organizacijami, zakaj vedno moramo imeti pred očmi, da se razredne organizacije prav dobro zavedajo, kaj je njihov interes. Nekaj drugega je seveda, če se postavijo strokovne organizacije v službo kapitalizma. To pa ni več kolegijalnost, to ni več delavski interes, to je očitno delavstvu sovražno delovanje načelno nasprotstvo, proti kateremu se delavstvo mora upreti. In tak boj ne sme preiti v osebnosti, v lažnjive in demagoške očitke, marveč se mora naslanjati na realne razloge, načela. Tak boj je pošten in opravičen, ki gradi in krepi, osebni ali demagoški boj pa slabi, razdira in uničuje moralno.

Zdi se nam za sedaj napačna tudi misel, da naj se politični dnevnik in strokovno glasilo »Delavec« zdužita. V tem vidimo težko nevarnost, da bi s tako spojitvijo izgubil »Delavec« na resnosti in ugledu, vrhutega bi dalo to povod novim prerekanjem in sporom v strokovnih organizacijah.

Iz teh vidikov ponavljamo samo besede, ki naj bi jih upoštevali vsi strokovno organizirani delavci: **čuvarje strokovne organizacije;** v teh organizacijah je vsakdanji skupni interes, te organizacije so šola, izobraževališče bojevnikov za proletarske interese, ker prav v teh organizacijah se očitno uveljavlja ta spoznanje delavčevega položaja in način boja. V življenju je pa izkušnja najboljša učiteljica!

Zato čuvarje strokovne organizacije!

POLITIČNI PREGLED.

Kriza vlade in Pašič. Širijo se vesti, da kralj s Pašičevo politiko ni zadovoljen, ker je položaj le bolj in bolj nejasen. Pašič se res malo briga za izvedbo potrebne organizacije, ker sicer bi ne imeli tako dolgo kasa, ki dokazuje, da režim ne ve, kje se ga glava drži. Ali so krivi radikalci ali demokrati tem razmeram, je težko trditi; oboji se pa izgovarjajo sedaj na upravnih aparat, ki ne posluje dovolj precizno. Na drugi strani, pa je baje Pašič tudi izjavil, da preneha sodelovati v vladi z demokrati. Pašič namreč ve, da mora svoje zavezničke suvati v rebra, če hoče pridobiti sam vpliva in pa za svoje pristaše v vladi. In če demokrati ne bodo ponižni, ej, bo pa Pašič ali pa Protič vladal tudi brez njih in proti njim. Povsem krivo je mnenje, da je povzročila opozicija krizo vlade. In tudi pristaši izpremembe vidovdanske ustave niso iniciatorji krize, ker je kriza že starejšega datuma. Glavni opozicionalci sedanje vlade so radikalci sami, ki so pa najstrožji centralisti, ki prisiljujejo krivdo, da se ustava še ni izvedla, nekaterim članom vlade, katerih bi se radi iznebili. Res je, da so tudi radikalci za eventualno revizijo ustave, toda ta revizija, ki jo zahtevajo radikalci, ne bo bolj avtonomistična, niti ne bolj demokratična, marveč — reakcionarnejša, ker ima sedanja ustava vendar vsaj nekaj socialnopolitičnih določb, za katere današnji radikalci (seveda tudi demokrati) nimajo prav nobenega pravega zmisla. Rekonstrukcija vlade, čeprav smo s sedanjim režimom povsem nezadovoljni, nam ne obeta naprednejšega režima, pač pa hujšo reakcijo. Edino, kar bi utegnili pričakovati od novega režima, vsaj po našem mnenju, bi bila odprava zakona o zaščiti države v sedanji obliki, kar pa v splošnem socialnem in političnem položaju ne pomeni ne več ne manj, kakor to, da ne bi po krivici sedelo po zaporih stotine ljudi. O razmerah pri nas še vedno lahko trdimo: reakcija na pododu.

Kaj pravi somborska resolucija. Vojvodinski radikalci so sklicali v nedeljo konferenco, na kateri so bili tudi radikalni ministri. Zbor je konstatiral v resoluciji, da je obsto-

ječa koalicija radikalne stranke z demokratsko, vsled neloyalnosti in nesposobnosti demokratov rodila za državo slabe posledice. Resolucija se izjavlja za razrešitev te koalicije, ker je škodljiva gospodarsko in politično ter za radikalno stranko in državo.

Pribičevićevo stališče se maje. Demokratski klub je imel te dni sejo v Belgradu. Pri razgovoru o krizi vlade sta dobila Davidovič in dr. Ribar popolno zadoščenje, češ, da sta ravnala popolnoma prav. Ost te zapuščice je naperjena očitno proti Pribičeviću in njegovim ožjim političnim prijateljem.

Dr. Ribar, predsednik narodne skupščine je prav dobre volje. Pribičevićeve grožnje ga nič ne razburjajo. Ostal je nevtralen med tremi strujami, ki žele ena, da sedanji režim ostane, ena dela za Stojana Protiča, tretja pa hoče demokrate popolnoma izključiti iz vlade. Ako bi se kriza ne rešila v kratkem, utegne biti pozvana uradniška ali celo vojaška vlada. Vojaška oblast menja zahteva večje kredite, ki jih sedanja vlada odklanja. Dr. Ribar namerava sklicati prihodnje dni klubove načelnike, da se posvetujejo o sklicanju narodne skupščine.

Zemljoradniki se „puntajo“. Zaradi agrarne reforme imajo v Dalmaciji velike prepire. Dalmatinski zemljoradniki zahtevajo, da vlada v 48 urah preklicuje naredbo z dne 4. septembra, izpusti vse aretirane kmete, ki so obstali na izvedbi agrarne reforme, dalje, da ustavi vse procese proti kmetom ter končno, da ustavi nakazovanja dohodkov bivšim lastnikom zemlje. Klub poslancev je sklenil, da zapusti narodno skupščino, če vlada tem zahtevam ne ugoditi.

Princ Jurij prigajanja Pašiča, da reši končno njegovo vprašanje. Pašič pa hoče, da se Jurija kaznuje zaradi „nekorektnosti“.

Mala antanta ne bo zastopana v društvu narodov. V odbor društva narodov v Ženevi so se izvršile dopolnilne volitve. V odbor pa ni bil izvoljen noben zastopnik male antante, ker so Kitajci protestirali proti zastopstvu male antante. Kitajskemu stališču so se pridružili Angleži, Šve-

di in angleške kolonije ter drugi nasprotniki. Mala antanta ima torej malo prijateljev; zagovarja jo le Francija, ki jo rabi.

Fašisti še vedno gospodarijo. V Bolcanu so fašisti zasedli mesto in odslovili mestno upravo. To so storili zaradi tega, ker so inomoški študenti pretepli nekaj nadležnih fašistov. Vlada je nastavila civilnega komisarja, fašisti so pa zagrozili, da pojdejo tudi v Inomost. Radovedni smo, kako bo v Italiji takrat, ko nastopi gospodarski polom? Našopirjena sraka je ta buržoazna Italija!

Turčija in orientsko vprašanje prideta na obravnavo na orientski konferenci. Dogodki v Orientu dokazujejo v eni aktualni točki, da mir, ki je bil sklenjen leta 1919, ni bil napravljen na podlagi sporazuma in ne razumevanja položaja. Antanta je diktirala mir pod vtiski zmage, zaradi tega ni bilo treznega presojanja na mirovni konferenci. Ta mir danes povzroča vedno nova vprašanja, vedno nove konflikte in gospodarsko krizo po vsem svetu. Eno takih vprašanj je orientsko vprašanje, ki je že od nekdanj pereče. To, kar je v Afriki sueški prehod, to je za Evropo in Azijo morska ožina pri Carigradu, ki si laste do nje pravice vse države ob Sredozemskem morju, dasi hočeta odločevati tam tudi Anglija in Francija. Turčija je hotela po zmagi nad Grki zavojevati tudi evropsko Tracijo. Končno pa se je Kemal paša s svojo angorsko vlado vdal, da se vprašanje turške posesti reši na orientski konferenci, katere predkonferenca se že vrše. Turčija dobi v Evropi najbrže nekaj Tracije ter prestolnico v Carigradu. V Carigradu imajo mladoturško provizorično vlado. Vprašanje sultana pa še ni rešeno, ker je angorska vlada svetovala,

da naj vlada sultanove demisije ne sprejme. Kakor znamenja kažejo, se bo orientsko vprašanje zaenkrat rešilo brez nove večje vojne. Nikakor pa ni pričakovati, da bi bilo orientsko vprašanje rešeno za daljšo dobo. Pozabiti ne smemo, da ima Rusija velik interes na carigrajski morski ožini kakor tudi sosednje države ob Jadranskem in Črnem morju, ki ne bodo rade gledale, kako eksploativirata Anglija in Francija potoni svojih privilegijev ves Orient. Vprašanje Orienta ostane torej še nadalje trd oreh za imperialiste in nevarno vprašanje glede na trajnost svetovnega miru.

Revolucija v Grčiji. V Grčiji se je izvršila nekrvava revolucija. Po porazu so Grki postali nervozni in so vprizorili gonjo proti kralju Konstantinu. Konstantin se je odpovedal prestolu in nova vlada je vzklicala njevo govega sina Jurija za kralja. Vlada je pozvala Venizelosa, da se vrne v Atene ter prevzame vlado, kar pa je Venizelos odklonil. Grčija je poslala Konstantina zopet v tujino, da bi se s tem prikupila veliki antanti, ker upa na ta način pridobiti zaslonbo na orientski konferenci, da ne bi izgubila Tracije in posesti v Mali Aziji, kar pa Grčiji ne bo mnogo pomagalo. Megalomanija Grčije, ki je po milosti velike antante prestala vojno še precej srečno, je povzročila v Grčiji poplepnost po Mali Aziji, ker je tam naseljenih nekaj Grkov. Ekspedicija je ponesrečila, zatorej pada Grčija pred svetovnim molohom na kolena.

Pomožna akcija za Avstrijo je zveza narodov odobrila. Zveza narodov je zaključila tretje zasedanje.

Lenin je toliko ozdravel, da se udeležuje IV. zasedanja izvrševalnega odbora ruskih sovjetov.

DNEVNE VESTI.

Blagor agrarne države. Naša država je agrarna. To povest smo čuli že sto in stokrat. Zlasti pa nas s tem takrat tolažijo, kadar pričenjajo „akcije proti draginji“, ki delujejo samo s frazami, dokler ne zvodene popolnoma. Sedaj pa še povejmo, da dobivamo pšenico iz Rumunije, mast iz Amerike, krompir pa iz Francije. Naravno je, da se po teh dejstvih vprašujemo, kje je tisto žito, mast in krompir, ki se pri nas pričela? Ali nas varajo s praznimi besedami, ali s površno statistiko? Ali zahteva „gospodarska politika“ tako gospodarstvo? Kdor reši ta vprašanja, dobi groš, zakaj kaj takega menda ni nikjer na svetu. — Golo fraziranje in verižništvo!

Ljubljanske občinske volitve se bližajo. Kakor vsa znamenja proročujejo, se osnujeta za te volitve dve fronti. V eni bodo stali izrečno sloji, ki priznavajo komunalno socialno politiko. Na drugi strani pa bodo stali najbrže pobrateni mladi in stari demokrati, katerim skočijo na pomoč morda narodni socialci. Nam se zdi taka konstelacija deloma naravna, deloma pa čudna, ker vemo, kako so demokrati napadali in preganjali narodne socialce. Katera fronta bo zmagala, je torej vprašanje za vesti volilcev. Kako se strinja ta konstelacija s čutom volilcev, naj odločajo po svojem prepričanju volilci. Drugega priporočila za volitve se nam za danes ne zdi potreba.

Neobvezni predmeti na naših srednjih šolah. Skozi dolga leta so poučevali na srednjih šolah poleg rednih predmetov tudi takozvane neobvezne predmete, kakor stenografijo, žive jezike, petje itd. Tudi telovadbo, celo v časih, ko ni bila „zdrava“ niti sokolska niti orlovska. — Škodljivo stran tega je časo-iseje dovolj osvetilo. Predvsem to, da otroci delavcev, uradnikov ne morejo plačevati pouka pri zasebnih učiteljih, kakor je to mogoče otrokom verižnikov in vojnih dobičkarjev. — Znan nam je konkreten slučaj, ko je ravno okolnost, da je dijak obiskoval v gimnaziji stenografijo, omogočila dijaku in njegovemu bratu, da sta mogla pričeti z univerzitetnim študiranjem. Kajti dotični dijak je zaslužil v počitnicah kot odvetniški stenograf toliko, da sta ime-

la za vožnjo in še nekaj tednov za kruh. — Danes, ko kriče z vseh koncev in krajev: delo, delo, je tudi dolžnost šole, da usposobi učenca za delo. — Šolska uprava pa šteti pri tem, s tem pa dela dolgove pri narodu in njega mladini.

Podplate sem kupil. Sodrugi! Nisem mogoče tak berač, kakor kak prolet, ki čita list „Zarjo“. Imam namreč pet parov čevljev, čeprav ni noben par cel; vsi so spodaj prelukljani in pripravljali sem se dolgo, da kupim nove podplate. Ta mesec se mi je to posrečilo! Šel sem k prijatelju, malemu trgovcu z usnjem, in kupil tri pare templancev. Dal sem zanje tristošestdeset kron. Pa sem bil potem „čist“, kakor pravijo penzionisti, ki pod Tivolijem na klopeh po grošu marjašajo, tistemu, ki vse zaigra. In tako čist sem bil tudi jaz. Podplate pa le imam, sicer ne še na čevljih, ker nimam za čevljarja denarja, vendar pa jih imam v omari! Pa pustimo to! Bolj zanimiv je bil moj razgovor s prijateljem, ki prodaja usnje. Vprašam ga, kako mu kaj gre? In na to mi začne razlagati o križih in težavah trgovine, češ, da ni vse zlato, kar se sveti. Razlaga mi cene raznih usnjarskih izdelkov. In to je zanimivo! Kupoval je sedaj usnje pri domačih tovarnah, to je „Indus“, „Lavrič“, „Podvinič“ in ne vem, katere firme mi je še naštel. Nato pa pravi, da bo odslej naročal usnje iz Nemške Avstrije, ker je tam veliko ceneje. Prične računati: 24 kron plačam carine za kilogram, pa je usnje še vedno 30 kron ceneje kakor pri domačih tovarnah. V tovarni „Indus“ ga moram plačevati kilogram 54 kron dražje. Pri zadnjem mezdnem pogajanju so pa usnjarski delavci dobili celih 10% poviška na plači. Več pripovedovati o kupovanju mojih podplatov, bi bilo odveč.

30 milijonov častnikom za draginjske doklade je finančni minister odobril. Prav! Kaj pa je s kreditom za državno uradništvo? Pragmatiko predlože narodni skupščini šele okoli 20. oktobra. Kaj pa, če vlada odstopi? Ali naj uradništvo kar potrpežljivo čaka?

Invalidski kongres. Odbor je sklenil, da skliče dne 26. oktobra kongres invalidov v Belgradu.

Statut Pokojninskega zavoda za zasebne nameščence v Ljubljani. Uradni list št. 103 z dne 4. oktobra 1922 objavlja naredbo ministrstva za socialno politiko z dne 31. julija 1922, št. 2540, s katero se predpisuje statut Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani.

Umrl je v Ljubljani duhovnik znanstveni pisatelj dr. Josip Gruden. Bavil se je zlasti z zgodovino.

Mestni gasilski urad sprejme v službo mizarja-samca. Vse informacije glede pogojev službe se dobe v gasilskem uradu vsak dan od 8. do 12. ure.

Strajk dunajskih hišnih posestnikov. Dunajski hišni posestniki so napovedali štrajk. Strankam zapro vodo, luč, odreči se hočejo plačevanju davkov in vseh drugih obveznosti napram državi. Kot najemnino zahtevajo za I K predvojno 12,4 zlatih kron, kar pomeni danes 15.000 papirnatih kron. Stanovalec, ki je plačal pred vojno 32 K za stanovanje, bi moral na podlagi teh zahtev plačati za stanovanje danes 60.000 kron mesečno. Stavka se je imela pričeti dne 6. t. m. Socialistično delavstvo je odredilo protiakcijo. Ustanovilo je akcijske odbore ter izdalo najemnikom navodila za slučaj stavke. Akcija hišnih posestnikov je mogočen atentat na zakon o varstvu najemnikov, ki utegne imeti deleko-sežne posledice. Pri tem namreč nastane vprašanje, ali bo imela država potrebno avtoriteto, da uredi razmerja med njimi in najemniki ali ne, in če ne, kaj napravijo ti, da zlo-mijo štrajk. Ta boj je nekaj povojnega. Dunajski magistrat je takoj izdal odredbo, da je taka stavka prepovedana in kaznjiva, ker se zaveda posledic take stavke, zlasti, ker bi gospodarji ne bili zadovoljni s to najemnino, marveč zahtevajo, da se polagoma zviša na petnajststisočkratni znesek najemnine pred vojno. Stanovanje (soba in kuhinja), bi veljalo po načrtu 450.000 K mesečno. Po zadnjih poročilih je odpor hišnih posestnikov zlomljen in stavke ne bo.

Iz stranke.

V Mariboru sklicujejo konferenco. Pokrajinski odbor je torej izključil tudi mariborsko organizacijo. To je za pokrajinski odbor jako prijetna stvar, ker se baha v „Napreju“, da se je oddahnil. Da, oddahnil se je, toda ne pokrajinski odbor in stranka, ampak le tajnik, ker hoče na ta način preprečiti, da bi imeli ljubljanska in mariborska organizacija pristop na prihodnji strankin zbor. Sodrugi tajnik se namreč boji, dati odgovor za svoje delo pred zborom, ki bi bil obiskan tudi od delegatov teh dveh organizacij. V nedeljo dne 15. t. m. se vrši v Mariboru glede izključitve okrožna konferenca. Na to konferenco vabijo mariborski sodrugi tudi zunanje goste iz Slovenije, da se sporazumno nekaj ukrene, kar bo zopet spravilo delavsko gibanje v tir. Predpogoj nadaljnjemu delu je, da se v Sloveniji skliče širša konferenca zaupnikov, na kateri je treba povedati povsem jasno, da je proletarsko gibanje resna stvar, ter da je sedanja metoda delovanja pokrajinskega odbora pod vsako kritiko. Naglasiti je treba poleg organizatorične naloge delavskega gibanja tudi idejno stran, ki je po sedanjem receptu „pravih“ popolnoma izginila z dnevnega reda. Če mariborska konferenca ustvari podlago za sklicanje širše konference, je s tem napravila važen korak v gibanju proletarijata v Sloveniji in k saniranju razmer.

Sport in delavstvo.

V Sloveniji se je po svetovni vojni odlično razvilo sportno gibanje. Ustanovili so se razni sportni klubi za nogomet, lahko atletiko itd. V večini teh združenj se udeležujejo delavci in nameščenci, toraj ljudje, ki pripadajo proletarskemu razredu. Razni meščanski klubi so znali pridobiti delavsko mladino za sebe in so jim za to nudili razne ugodnosti, samo da jih odvrnejo od delavskih organizacij.

Ko so se pod okriljem izobraževalne zveze »Svobode« ustanovili sportni odseki, začeli so razni klubi in sportne instance sistematičen boj proti delavskemu sportu. Skušajo pridobiti posamezne člane, kar se jim je delno tudi posrečilo, s pristranskim poročanjem o prireditvah in tkemah delavskih klubov, ubijajo ugled tem klubom in odvrta-čajo publiko od prireditev, na katerih nastopajo delavski klubi. Potom neobjektivnih sportnih sodnikov, neopravičenih kazni in brskiranja, upajo zrahljati disciplino v delavskih sportnih klubih in zasejati v njih razdor.

Vsled teh razmer se nahajajo delavski sportni klubi v skrajno slabem položaju, ki ga slabša poleg tega tudi nezanimanje med velikim delom našega delavstva. Smatramo, da bi bil skrajni čas, da se naše delavstvo začne zanimati za delavske sportne prireditve, jih posečati in podpirati. Delavstvu ne sme biti vseeno, če delajo njegovi sodrugi stafažo buržuaziji ali ne, in ima sveto dolžnost, zahtevati, da niti eden politično ali strokovno organiziran delavec ni član meščanskih sportnih klubov.

Niti ena delavska mišica naj se ne zgane za meščanske sportne klube, ustvarimo si mogočno telovadno sportno zvezo »Svobode« mi sami, ker nas je dovolj!

Socialni vestnik.

Mezdno gibanje usnjarskega delavstva. Pretečeni petek so se vršila pri Zvezi industrijev pogajanja usnjarskega delavstva z delodajalci. Delavstvo je doseglo 10 odstotno zvišanje mezd, izključivši veljavnost pogodbe za Podvinca v Ra-dečah in vstevši nekatere druge omejitve. To mezdno gibanje je bilo zanimivo in za naše gospodarske prilike sila značilno. Vsled pretirane, gospodarsko neutemeljene izvoza je nastopilo trenotno pomanjkanje surovih koz. Temu pojavu se je pridružil porast našega dinarja. Zato so usnjarski podjetniki, sklicujoč se na te okolnosti, zaklicali stoj, in odklanjali narasli draginji primerno zvišanje mezd. Prvi, ki plača drago račun nerazumljive in nespametne gospodarske politike, je delavec. — Drugo, a nič manj zanimivo dejstvo pa je bilo separatno pogajanje s tvrdko »Indus«, preje (tudi še danes Pollak z vsemi prirastki, pomladki in dorastki). — V Pollakovi tovarni so delali delavci celo leto od mezdah, ki so bile stalno vsaj za 30 odstotkov nižje kot v ostalih usnjarskih podjetjih. To je delavstvo dopuščalo v dobri veri, da bo podjetje ob svojem času uvaževalo to, življenski delavčev obstoj ogrožujočo požrtvovalnost. Sedaj pa, ko je podjetje prenehalo z vojaškimi dobavami, ko je stopilo zopet v krog ostalih podjetij, pa je delavstvo zahtevalo, da se v naprej mezde vsaj prilično približajo mezdam delavstva v ostalih podjetjih stroke. Toda podjetje je to zahtevo kratko-

malo odklonilo in potisnilo na poznejše razpravljanje. Pri tem pa zida podjetje novo tovarno in v zasmeih delavstvu se s temi investicijami izgovarja, češ, da ne more...

Kultura.

Osrednja knjižnica „Svobode“ v Ljubljani, Židovska ulica 1. I. nadstropje, je od sedaj naprej odprta vsak delavnik od 5. popoldne do 7. zvečer in vsako nedeljo ter praznik od 10. do 12. dopoldne. Vse sodruge pozivljamo, da jo pridno posečajo, ter jih opozarjamo posebno na zelo bogat poučen in znanstven oddelek.

Gospodarstvo.

Sovjetska Rusija je sklenila pogodbe z ameriškimi kapitalističnimi družbami glede izkoriščanja petrolejskih vrelcev na Sahalinu, trgovine s kožuovinami v amurskih provincah ter izkoriščanje zlatih rudnikov.

Glasovi naših prijateljev.

Oddahnil se je...

Ko čitate ta naslov, se vas loti radovednost. In vendar so bile zapisane te besede v „Napreju“, takrat, ko je generalni tajnik poročal, da je pokrajinski odbor izključil ljubljansko krajevno organizacijo, štiri poslance in celo mariborsko organizacijo. In tedaj se je oddahnil ali tajnik ali pokrajinski odbor ali poslanci ali organizacija, tega natančno nismo mogli posneti iz poročila. Vsekakor odleglo jim je; tako pravi tudi jetični bolnik, preden zatisne svoje zmedene oči.

V organizacijah je pa taka tolažba jako slaba. Organizacija, ki je izgubila kompaktno dele člansva in resnobo, ne more trditi, da ji je odleglo, da se je oddahnila, ker uspeh organizacije more biti le tedaj ugoden, če postaja močnejša organizatorično in idejno. Če pa v obeh navedenih smerih organizacija razpada, pa pride končno do tega, da se nima kdo oddihati, k večjemu tisti, ki v agoniji sam sebe vara.

V pojasnilo čitateljem priobčujemo v naslednjem sklepe mariborske konference ter izjavo poslanca s. Golouha brez nadaljnjih argumentacij:

Sklepi

sprejeti soglasno na zaupniškem sestanku mariborske krajevne organizacije SPJ, zastopnikov okoliških organizacij SPJ in KDZ ob navzočnosti okrožnega in krajevnega odbora, z dne 28. septembra 1922 po razpravi o razmerah v stranki:

1. Sklep „Pokrajinskega odbora SPJ in KDZ“, z dne 24. t. m. objavljen v „Napreju“ (oz. Lj. Gl.) v četrtek 28. sept., ki pod točko 1. konštira izključitev mariborske krajevne in okrožne organizacije SPJ in KDZ iz okvira pokrajinske organizacije, se vzame na znanje.

2. Mariborska krajevna in okrožna organizacija SPJ in KDZ pa sta postojali prej in bosta tudi poslej tako

a) da se smatra maribor. okrožna in politična organizacija tudi še naprej kot sestaven del Socialistične Partije Jugoslavije, priznavajoč program in statut partije.

b) Dosedanje zveze s Pokrajinskim odborom in pokrajinskim tajništvom v Ljubljani se smatrajo vsled izključitve naših organizacij po Pokrajinskem odboru (in v smislu določil, ki jih predvideva pokrajinski pravilnik za izključene) za prekinje-

ne. Nasprotno pa se obdrže vse veze nespremenjeno z glavnim partijskim vodstvom v Beogradu.

c) Okrožni odbor SPJ in KDZ je postal z današnjim dnem glavni odbor za organizacije v mariborskem okrožju, ki je prevzel z današnjim dnem vse strankine agende. Za vse organizacije KDZ v mariborskem okrožju deluje okrožno tajništvo v Mariboru.

d) V svrhu nadaljnih odločitev se sklicuje za dne 15. oktobra 1922 izredno okrožno konferenco v Mariboru.

e) Za vse organizacije in člane SPJ in KDZ v mariborskem okrožju sta obvezni glasili „Enakost“ in „Volksstimme“.

f) Vse nadaljne zaključke bo Glavni odbor za mariborsko okrožje podvel v smislu programa in statuta SPJ. Vse organizacije pa dobe takojšnja navodila s strani okrožnega tajništva.

Izjava strankini javnosti.

Ljubljanska strankina čezvijačka je imela v Celju izredno sejo. Preki sod je kratkotalo razsodil, da moramo štirje poslanci, med temi tudi jaz, iz stranke. Ne očita se mi načelnih ali taktičnih zločinov, izključen sem samo zato, ker nisem po njihovih računih plačal, kar bi moral plačati. V informacijo onim, ki bi mogli to verjeti, povem, da sem tudi s svojimi prispevki v redu. Za l. 1921. sem poravnal svoje prispevke deloma v Ljubljani, deloma v Mariboru, za leto 1922. pa samo v Mariboru. Okrožni odbor namreč je z ozirom na mariborsko tajništvo sklenil, da morajo nekateri poslanci plačevati svoje prispevke v Mariboru. Ta sklep se mi je zdel pravičen, ker je bila večina slov. socialističnih poslancev izvoljena na Štajerskem. Potrdila o redno plačanih prispevkih sem poslal centralnemu strankinemu vodstvu v Beograd že meseca julija t. l. Izključili so me iz stranke, ker sem gotovim duševno bolnim ljudem na potu, o tem ne bom danes govoril. Želim samo vedeti, če socialistični parlamentarni klub še obstoja. Štirje poslanci izključeni, peti, Bernot, ni bil sploh nikoli izvoljen (kot iskreni moralist mandata še ni odložil), šesti, Etbin Kristan, je šel v Ameriko. Čezvijačka je pozabila povedati, da je njen najnovejši harikiri spravil iz zemeljske oble jugoslov. socialistični klub. Tudi je pozabila, da je centralno strankino vodstvo sklenilo, da o poslancih ni kompetentno odločati pokrajinsko načelstvo. Disciplino v stranki rušijo prav tisti, ki hočejo biti njeni najstrožji epigoni. Pa kaj hočemo, če se postavi kozla za vrtarja... — Rudolf Golouh.

VII. izkaz tiskovnega sklada „Zarje“.

1. Z. V., Ljubljana	40 K
2. Dr. J. C., Ljubljana	200 ..
3. K. I., Ljubljana	80 ..
4. T. L., Ljubljana	100 ..
5. K. J., Ljubljana	120 ..
6. L. S., Ljubljana	400 ..
7. L. A., Ljubljana	40 ..
8. K. I., Ljubljana	40 ..
9. Star sodrug, Ljubljana	80 ..
10. M. J., Ljubljana	120 ..
11. Star član, Ljubljana	52 ..
12. K. J., Ljubljana	1000 ..

Skupaj . . . 2272 K

Hvala vsem darovalcem!

Sodrugi, sodružice! Spominjajte se pri vsaki priliki tiskovnega sklada „Zarje“! Prispevke je pošiljati na naslov: Uprava „Zarje“ v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik dr. L. Perič. Lastnik Konzorcij „Zarje“. — Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Po zunanosti

pozna že večina naših gospodinj testenine „PEKATETE“. Odločno zavračajo vsake druge, ker so spoznale, da z njimi najbolje postrežejo svojo družino.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z o. z. v Ljubljani.

Zadružna centrala za manufakturo en gros en detail.

!! Zgolj prvovrstni češki in angleški izdelki! !!

Skladišče v „Krešnji“, Lingarjeva ulica 1. — Prodajalna na drobno v Stritarjevi ulici št. 5. — Podružnica v Somboru (Bačka), Aleksandrova ulica št. 11. — Upoštevajte pri nakupih!